Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

محترمو لوستونکيو!

ادبي سوغات چې د استاد سرمحقق ع. ب خدمتګار په زيار راټول شوی او الفت اکاډمۍ نشر ته سپارلی، ستاسې مخې ته يږدو امید لرو چې د ادب مینان به يې په لوستلو خپله ادبي تنده ماته کړي.

همدا راز د رحمان بابا دغه شعر يو ځل بيا د پښتو ژبې اديبانو ته د اقتفا او پيرو لپاره له دې هيلې سره وړاندې کوو چې زمونږ ځوان شاعران به د خپلو لويو استادانو په پله پل کيږدي. ټول هغه دوستان چې ددې شعر په پيرو کې ليکنې کوي، خپل اشعار مونږ ته په لاندې آدرس رالیږلای شي

webmaster@hewad.com.

نور مو وخت نه نيسو دا تاسې او دا هم ستاسې ادبي سوغات.

ستاسې شعرونو ته سترګې په لار
د "هيواد" مسئوله ډله

(c) ketabton.com: The Digital Library

ادبي سوغات

د

سرمحقق عبدالله جان بختاني خدمتګار

ټولونه، سريزه او يادونې

محرم الحرام ۱۴۲۳

اباسين

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مجموعي پيژندنه

نوم:	ادبي سوغات
ټولنه، سريزه او يادونې:	د سرمحقق خدمتگار
ناشر:	الفت اکاډمي
مهتمم:	عبدالرحيم بختانى
کمپوز:	شفق
دچاپ نيټه:	مارچ ۲۰۰۲ م
دچاپ ځاى:	دانش کتابتون
شمير:	يو زر نسخې

(c) ketabton.com: The Digital Library

بســــــــم الله الرحمـــــــن الرحـــيم

(c) ketabton.com: The Digital Library

اهداء:

دفلسفي سياسي دقيق نظر خاوند
دانشمند ليکوال او متفکر شاعر
جناب محترم سيد شمس الدين مجروح ته.

په درناوي
ع - خدمتګار بختانى

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګرانو لوستونکو!

ددې مجموعې حــجم ډېر وړوکی دی، مګـر په معــــنوي لحاظ ډېر لـــــوی او لـــوړ ارزښت لـــري.

دا چې مشر مجروح صاحب د رحمان بابا د شعر په زمـکه غــزل ليکي، الفـت صاحب پرې مشاعره جوړوي، حمــــزه صاحب يې رنګ او خوند زياتوي، نور تکړه شاعران پکښې برخه اخلي او بيا بختانی صاحب ترې د ګلو ګېډۍ جوړوي او د خپرولو لپاره يـې ځـولۍ غـوړوي دا پخپله لوی ارزښتمن کار او لويه خبره ده.

ښايي چې اهل نظر ورته په درانه نظر وګوري، دعالي ذوق خاوندان ترې خوند واخلي او د ادب مئينان يې قـدرداني وکړي.

په خپل وار، مونږ په ډېره خوشحالئ، په دې ګلورين پسرلي کښې، د ادب دا رنګينه پانه، د مـشرانو دا رنګين سـوغات د هـــيواد د رنګارنګو ګلونو له خوږو ورږمو سره يو ځای خپروو او وايو:

الله پاک دې سرمحقق خدمتګار ته د نورو فرهنګي خدمتونو له زيات توفيق سره خير او برکت ورکړي. آمـــــــــين

ميرويس الفـت

الفت اکاډمي – د ۱۳۸۰ د حوت ۲۱ مه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه درې خبرې

۱ - له نن څخه شپاړس کاله د مخه، ما پر دې (ادبي سوغات) لنډه سريزه وليکله. د افغانستان د ليکوالو ټولنې ته مې وړاندې کړه. ټولنې فيصله وکړه چې د (ژوندون) مجلې د هديې په توګه دې چاپ شي مجموعه دولتي مطبعې ته ولاړه مګر ډير افسوس چې د مجلې يا انجمن د ځينو کارمندانو د سبوتاژ لامله د انجمن رسمي فيصله عملي نه شوه. په داسې حال کښې چې زه پخپله د همدغې ټولنې د رياست لومړی مرستيال او منشي هم وم ....

۲ - له نن څخه اوه کاله د مخه، د ۱۳۷۳ هجري شمسي کال د جدي په ۲۷ ، زه په پيښور کې وم. د بي بي سي د ډرامو دفتر ته ورغلم چه افغاني ليکوال شاعران ياران دوستان وګورم. د پوهنتون د ادبياتو د پوهنځي پخوانی استاد ښاغلی عبدالخالق رشيد ، چه نوی مهاجر شوی و ، هم هلته کار کاوه. ما سره يې (ادبي سوغات) وليد ، خوښ يې شو ، له ما څخه يې واخست، ويل يې: زه دا چاپوم. ما ترې فوتوکاپي واخسته. راغلم. بيا اوړی کابل ته ولاړم. هلته خبر شوم چه استاد رشيد کابل ته راغلی او بيا هندوستان ته ځي. د ډيلي د جواهرلعل نهرو په نامه د پوهنتون د پښتو ژبې او ادبياتو استاذ شوی دی. هغه ما ونه ليدی شو او ولاړ. تر اوسه يې کوم خط خبر نه دی راغلی او لا نه پوهيږم چه مجموعه يې ورکه کړې؟ ساتلې؟ او که چاپ کړې ده.

۳ - د ۱۳۸۰ هـ ش دحوت په ۲-۵ ورځو کښې، د ۱۴۲۲ هـ ق د لوی اختر ورځې وې، زورور بارانونه وريدل، ما په کور کښې په خپلو زړو کاغذونو ګوتې وهلې هغه فوتوکاپي مې ترلاس شوه، ډيره تته وه او د لوستلو نه وه ما له سره وليکله او د چاپولو په فکرکښې يې شوم.

پرون، ښاغلي ميرويس الفت ته مې دا کيسه وکړه هغه په ورين تندي وويل:

"بې غمه اوسه!".

- ښايې چه ګران لوستونکي، ددې لنډ داستان په نتيجه کښې، دې ته هم رسيدلي وي چې دلته ديوکوچني اثر چاپول څومره ستونزې لري؟ اوددې له مخه مونږ د تاريخ په کوم کولتوري معيار کې واقع يو ؟

فاعتبروا ياأولی الالباب

خدمتګار بختانی

بختان کلی – د ۱۳۸۰ دحوت شلمه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ادبي سوغات

دپښتو ډير ښاغلي او منلي شاعران تير شوي دي چې د پښتو ادب ارزښتمنه خزانه يې د خپلو شعرونو په مرغلرو لا ښائسته او بډايه کړې ده. په دوی کښې رحمان بابا بل راز شاعـر دی او شعـرونه يې بل رنګ تاثير لري. پښـتانه هغه لسـان الغيب بولي، په ديوان يې فال نيسي، په شعر يې استشهاد کوي او د "بابا" په سـتر لقب يې نمانځي.

شعر پيژندونکي د رحمان بابا شـعر "سـهل ممتنع" ګڼي او ډيرو شاعرانو د هغه د ډيرو شعرونو اقتفـا کــــــړې ده.

د هــغه پر مزار، په ادبي غـونډو، راډيـوګانو او خـپرونو کښې،هر پسرلی د رحمان بابا کاليزې مشاعرې کـيږي. دغـه مشاعرې زياتره، د هغه د هنر او شخصيت په يادونو او سـتاينو درنښت مومي او د هـغه د ځينو شعرونو په پيروئ ښـکلې کـيږي.

د رحمان بابا د شعرونو اقتفا او د هغو پر طرحو مشاعرې د پښتو ادبياتو د تاريخ د رحمان پيژندنې د فصل يوه په زړه پورې موضوع ده چې دلته مونږ هغه پريږدو او يواځې د رحمان بابا يو غزل او د هغه د اقتفا د لړۍ شعرونه وړاندې کوو.

دا کار معاصر لوی اديب او شاعر مرحوم ګل پاچا الفت پيل کړی دی. يو وخت هغه د "روزګار" جريدې ته يو ليک، د رحمان بابا يو غزل او د هغه په پيروئ د محترم سيدشمس الدين مجـروح، ښاغلي امير حمـزه شينواري او خپل شعرونه وليږل. دا "ادبي سوغات" د روزګار د جـريدې د ۱۳۵۰ هـ ش د ثور د ۱۵مې (د ۱۹۷۱ م د مـئی پنځمې) نيټې په ګڼه کښې خـپور شو. د همدې ورځې په مازيګر، ما د جـريدې دغه ګڼه واخيستله. په بله ورځ مې خپل شعر د جـريدې ادارې ته وسـپاره چې په بله ګڼه کښې چاپ شو او بيا د هيواد ځو تنو تکړه شاعرانو پکښې برخه واخيستله.

ما هغه شعرونه راټول او ددې مجموعې د پای دوه شعـرونه مې پرې زيات کړل په دې ډول يوه ښـــکلې رنګـــينه ګلـــګيډۍ ترې جـوړه شوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دې شعرونو کښې سربيره پر هنري ادبي ارزښت د هغه وخت او چاپېريال د اجتماعي بهير انعکاس هم ليدل کيږي او د هر شاعر د فکر پلوشې هم ترې څرګنديږي.
په دې ډول ارزيابيو کښې، زه خپل نا ارزه بيتونه شامل نه ګڼم. بلکه په دې خوښ يم چې د رحمان بابا مقام ته، د ارادت او اخلاص په مقام کښې، ماته هم د عالي مقامو استادانو د پيروئ وياړ را په برخه شوی دی. په همدې خلوص د رحمان بابا د يادونو او مشاعرو ددې ښکلي ګلورين موسم په فضا او د سولې، مصالحې او روغې جوړې، ددې رنګين پسرلي د "ژوندون" په زمينه کښې دا ادبي سوغات ستاسو مخې ته ږدم. له شعرونو به يې هم خوند واخلئ او د مشاعرې له بهير نه به هم خبر شئ.

په درناوي
ستاسو خدمتګار عبدالله بختانی
د ۱۳۶۹ د ثور ۱۶ مه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د الفت لیک

ښاغلې فرند[1] د روزګار مسئول مدیر صاحب!

هغه وخت چه ښاغلي مجروح صاحب[2] په متحده عربي جمهوریت[3] کښې د افغانستان سفیر و، ما ته یې د ادبي سوغات په توګه خپل یو شعر را واستاوه چه د رحمان بابا د دې شعر په پیروئ لیکل شوې و:

ډیر عمر مې تیر کړ ببهوده په زمانه
نور دې زما سر وي او د ترکو آستانه

دا شعر چه ما ته ورسیده، ما هم په دغه وزن او قافیه یو شعر ولیکه او هغه ته مې ولیږه.

کله چه حمزه صاحب، د غزل استاد، کابل ته راغې او دا دوه شعرونه یې ولیدل، هغه هم یو شعر ولیکه او په دغه مشاعره کې یې برخه واخسته. وړم کال[4] چه د پیښورمشهور شاعران او لیکونکي د افغانستان د استقلال جشن ته راغلل او د بیرته تګ په وخت کښې یې د خدای پامانئ دپاره په کابل کښې زما کور ته تشریف راوړ، دا شعرونه هلته ولوستل شوه او ښاغلي اجمل، مهدي او قلندر وعده وکړه چه په دې مشاعره کښې به ګډون وکړي او خپل شعرونه به را واستوي. ښایي چه د هغه ځای مصروفیتونو دا وعده هیره کړې وي ځکه د هغو اشعار را ونه رسیدل.

دا څو شعرونه چه ما سره دي، د روزګار جریدې ته د نشر دپاره در استوم. ګوندې د ادبي ذوق خاوندانو ته مقبول واقع شي.

په احترام
الفت

یادونې:

۱ — محمد یوسف فرند چه اصلاً د سره رود د شمسه پورو ځخه دی. لوړ تحصیلات لري په دغه وخت کې یې د روزګار او نیزه بې طرفه جریده چلوله.

۲ — ښاغلې محترم سید شمس الدین مجروح د پښتو او دري دانشمند شاعر او لیکوال

۳ — مصر

۴ — ۱۳۴۸ هـ ش کال

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېهوده عمر [۱]

ډېر عمر مې تېر کړ بېهوده په زمانه
نور دې زما سر وي او د ترکو آستانه

هيڅ مې حاصل نه کړه په شيخۍ او په تقوا کښې
پس له دې مې وار دی هر څه [۲] شي په ميخانه

شيخ و شيخي ورد او [۳] وظيفه او ذکر فکر
زه او ساقي جام وباده چنګ وترانه

زه و زاهدانو ته حيران يم دوی و ما ته
ديوانه بده خندد و ده به ديوانه

ګنج د درو [۴] ځار [۵] شه د عاشق تر ځاځکي اوښو [۶]
نه خروار د عقل نه د عشق يوه دانه

تيغ د يار له لاسه په مرئ دعاشقانو
هسې لذت کا لکه د ميو پيمانه [۷]

خدای لره به درشم په سودا د يار له مخه
بل مقصود مې نشته په کعبه په بتخانه

زه له ډېرې مينې په تش بوی د يار شيدا يم [۸]
تل د لندو خټو اوبه لړوی بهانه [۹]

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځکه زاهد زهد کاد یو جنت د پاره
سر ښندلی نه شي په اوربل د جانانه

ګوره د منصور هسې په دار[10] نه شې رحمانه!
بې نام و نشان شه که یې غواړې نشانه

رحمان بابا

یادونې:

(۱) – د رحمان بابا دغه شعر له دغه عنوان سره چاپ شوی دی. ښایي چه الفت صاحب به دغه عنوان ورکړی وي. الفت صاحب پخپله شاعر او شعر پیژندونکې و. دا شعر یې هم په ډېر دقت له کوم باوري متن څخه اخستی دی. سره ددې هم په ۱۳۵۹ هـ ش کښې، د پښتو ټولنې له خوا د رحمان بابا د دیوان له چاپ شوې نسخې سره ددې متن فرقونه ښودل کیږي.

(۲) – چاپي دیوان: چې

(۳) – چاپي دیوان: و

(۴) – د الفت صاحب نقل: عقل

دلته ما ته د تشبیه او د لف و نشر مرتب د صنعت له مخه د چاپي دیوان عبارت (درو) غوره ښکاره شو، نو ځکه مې په متن کښې واخیست. په دې صورت په اوله مصرع کښې د (درو) او (اوښکو) تشبیه څرګنده ده او د دوهمې مصرعې (خروار د عقل) د لومړۍ مصرعې (ګنج د درو) او د دوهمې مصرعې (دعشق یوه دانه) د لومړۍ مصرعې (د اوښکو څاڅکي) پورې ارتباط نیسي.

(۵) – په دواړو متنونو کې: راز

(۶) – چاپي دیوان: اوښکو

(۷) – چاپي دیوان: هسې لذت کاندي جوړ د میو پیمانه

(۸) – چاپي دیوان: شوم

(۹) – چاپي دیوان: تل د لمدو ختو لړ اوبه دي بهانه

(۱۰) – اصل: وار. چه طبعاً طباعتي غلطي ده

(۱۱) – چاپي دیوان: بله نشانه

وګورئ:

د ذکر شوي دیوان ۱۷۱/۲ مخونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

پښېمانه

سترګې مې دي ورېږي د زړه کور مې ويرانه
حلق مې مرۍ مې وچه غواړم ډکه پيمانه

ای ساقي باداره! زما لاس او ستا لمن ده نور
بيا به قدم کښې نه ږدم په بله آستانه

ځان مې خوشې ستړی په لوستلو د کتاب کړ
هيڅ د حقيقت ور پکښې نه وه نشانه

لاړمه بازار ته چال چلند يې چل و ول و ټول
بحث و جنجال و هلته په سپک او په درانه

ورغلم وستل[1] ته د مشرانو هلته غونډه وه
زوږ شور او غوغا وه چه دا وکړو که دا نه؟

دا د سياست ميدان ميره خوشې سراب و
لاړمه په طمع د اوبو زه ديوانه

لاړمه مسجد ته مدرسې ته ور دننه شوم
هلته قيل و قال و په روا په روا نه[2]

قول که عمل که فکر او خيال دی ټولنه کښې
هر څه کښې پرته د يوه د وهم زولانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کښېناستمه کور کښې خېلخانې مې راته وويل:
ځه!(۳) دلته دې نشته نور نه آب او نه دانه

اوس مې پناه راوړه ستاسو سيمې ته، رندانو!
دا د هر چا کور دی، خرابات او ميخانه

دا چې مې د درد علاج نه عقل نه تدبير وکړ
ولې نو ځان خلاص ورځنې نه کړم مردانه

غواړم د مستئ ښکلې دنيا چه هلته نشته دی
چل فريب نه مکر نه ريا نه بهانه

مينه غواړم ساز غواړم سرود غواړم نڅا غواړم
ډکه خوله خندا او سترګې مستې جانانه

ما نيولی پير رحمان امام د شاعرانو
وايم په حجره کښې د ده ښکلې ترانه

(ټول عمر مې تير شو بيهوده په زمانه
نور دې زما سر وي او د ترکو آستانه)

سيد شمس الدين مجروح

يادونې:

(۱) — وستل: د کلي مخې ته د خلکو د ټوليدو او جرګې ځای.

(۲) — ناروا

(۳) — په اصل کښې: زه

(c) ketabton.com: The Digital Library

رندانه نظر[۱]

هر څه بل راز وینم بیا نظر شو رندانه
و مې لیده تشه دا د عقل پیمانه

ناوري څوک ناصحه! هغه تش نصیحتونه
وایه شاعره! حقیقت بې باکانه

شیخ دې خپله ږیره کړي شانه د بل د پاره
ما دی زړه بایللی په اوربل د جانانه

چېرته سپینه ږیره چېرته ول ول توري زلفې؟
چېرته د بوډا تګ چېرته تګ خرامانه

نور څه ترې نه غواړم محبت غواړم له ښکلو
ده ما ته کافي یوه خندا صادقانه

هر څه ورکول اهل ته ښه وي له نا اهله
تل لره نظر اهل نظر ته دوستانه

عقله! ته ما پرېږده! ستا له لاسه ډیر په تنګ یم
غواړمه ژوندون لرې څه آزاد شاعرانه

ښه مې په ځیر ځیر چه وکتل سیاستونه
مکر و، فریب و، غولول ماهرانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

وي به ډېر ښه لال [۲] د سیاست د ښامارخوله کښې
ورشه کـه لـرې منتر افسون سـاحرانه

مه غواړې له ما نه سیاسي مهارتونه
راغلمه پاک زړی سیاست نه بیګانه

هغه چه د وخت حاکم ته وایې زمامدار
ځانته قایلیږي په جلب او ګاوخانه

کله آزادیږي د عمرو اسیر فکرونه؟
خدای دې د چا نه کړي ذهنیت [۳] غلامانه

وایي غلامان په غلامئ باداران شوي
واوره د محمود او ایازانو افسانه

مونږ لا اسیران یو د خانانو د پیرانو
یو د مکر دام لري او بل یې زولانه

ګرځوي په لاس کښې د تسبو دانې مدام
مه وایه چه دام د زاهد نه لري دانه

وړې یو بربنډ یو خواري ده زمونږ په برخه
برخه د څو تنو عیاشي بې شرمانه

نه لري د جوار دانې په کور کښې دهقانان
تل د آغا کور کښې د کباب پته دانه

ډېر خلک په بند کښې دي د لږو صاحبانو
خان او بیګ لري د طلسمونو جیلخانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

نــه شــي پــه چــل ول لــه اســارته خــلاصــــيدلی
يــو اقــــدام پــــکار دی رنــــدانه او مــــــردانــه

دا د خـــان نـــوکـر کـه هـر څـه بـد وايـي الفت تـه
غـــــوا ړم لـــــه آزادو قـضــــــــاوت آزادانـــــــه

ګل پاچا الفت

يادونې:

(۱) — په روزګار کښې د حمزه صاحب شعر د مخه او ورپسې د الفت صاحب چاپ شوی دی. دا د الفت صاحب د تواضع نتيجه ده. هغه پخپله شعرونه دغسې ترتيب کړي وو. دلته د الفت صاحب شعر د مخه شو، ځکه چه د شعر د ايجاد د تاريخ له مخه دا يې حق دی.

(۲) — **لعل**، پښتانه (لال) بولي. دلته دغه معنا څرګنده ده د ښامار په خوله کښې لعل د پخوانو فولکلوري افسانو يو مضمون دی. لال، په فارسي کښې ګونګي ته هم وايي دا دې ته هم اشاره کيدی شي چه د هغه وخت د مسلط سياست ښاماران زياتره په ژبه لال، يعنې ګونګي او تړتړي وو. سمه او څرګنده خبره يې نه کوله او په ساحرانه منتر او افسون غوندې خبرو به يې خلک تير ايستل.

(۳) — په اصل کښې: خدای دې چا نکړی ذهر نهيت. چه دا څرګنده طباعتي غلطي ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

غزل

ولیکه قلمه! یو غزل ښه جانانه
پرېږده چه ویېږي دا دوه ژبې زمانه

مینه د زلفانو بې له خاله (پښیماني)[۲] شي
نه ورتله (تش دام)[۳] ته وي چه نه لري دانه

پورته شه بیان په افسانه کښې حقیقت کړه!
بیا له حقیقت نه راښکاره کړه افسانه

چیرته جمیعت چه پریشاني دې ده په برخه
ښکلیه جوړوم دې د کمخیو بهانه

خوی چه د ساقي مې دریابي غوندې ښکارېږي
نن مې جوړ په کار شوه لغزشونه مستانه

تا چه کړه را وړاندې ما په نه زړه ورته لاس کړو
لاړه ساقي لاړه په دې منځ کښې پیمانه

حسن هغه یو دی چه په هر محل کښې ښکاري
ځان چه غورځوي په هره شمعه پروانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

یــا خــو دا خــپــل غــږ راته پردې غوندي ښــکاريږي
یــا مــې جـــــنــون وکـــــړه ابــتــدا پــه ویـــرانــه

شــیخه ! د ربنــتیا ویــل په خــوند به هـــله پوه شې
ســتا چــه د حمـــــــزه غوندې مشرب شي رندانه

امیر حمزه شینواری

یادونې:

(۱) — په روزګار کښې ددې شعر د عنوان پر ځای: "بې عنوانی" عنوان شوی او زه نه پوهیږم چه دا به چا کړی وي؟ خو دومره پوهیږم چه د پښتونخوا شاعران غزل ته عنوان نه ورکوی او که ورکړي نو بیا (غزل) لیکي. نو ځکه ما د (بی عنوانی) پر ځای (غزل) عنوان کړ.

(۲) – د ښاغلي مجروح د شعر عنوان (پښیمانه) ته اشاره ده.

(۳) – د روزګار د جریدې د لیکنې له مخه او د الفت صاحت د شعر عنوان (تش دام) و، مګر اوسنې عنوان یې (رندانه نظر) دی، او د حمزه صاحب لومړني عنوان ته ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د رحمان بابا په اقتفا
دالفت صاحب په مننه

تشه ترانه

چاته چه کعبه وي دستانه او اسانه
مه غواړئ هغو ځنې خبرې رندانه

ژبه چه شي غوره په اغا! بلې! صاحب باندې
نه شي چليدی بیا په رښتیا صادقانه

غله زمونږ د مال و د ناموس او د ابرو دلته
غواړي عزتونه مونږ نه هم احمقانه

نس ډکوي دلته مګر زړه یې امریکې وړی
خدایه! له وطنه هیڅوک مه کړې بیګانه

څو پورې به نورو لره ګورو او پسخیږو مونږ؟
راشئ چه ودانه کړو دا خپله ویرانه

دې ماړه هیواد کښې به تر څو پورې مونږ وږي یو؟
وباسئ د غلو له جیبه پټه خزانه

خلک مو په کلیو کښې ړندیږي د شرمبو پسې
غواړي څوک په کومو سترګو ډکه پیمانه

عصر د سپوږمۍ کښې لا سپوږمۍ مې په کیږدئ ده
دا یو حقیقت دی نه چه هسې افسانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

نــه کــیږي هــیـڅـېږي په یو ګل پســـــرلې نه کیږي [1]
راشـــئ چــه کــړو جــوړه لــه وطـن نه ګلــــخانه

پــیر د زمـــانې کښې څــه تــوندي پــه تــوندئ راولـه
عمـــر ضـــایع مــه کــړه بیـــهوده پـــه زمـــانــه

مینه غواړي، درد غواړي، عمل غواړي، ایثار غواړي
نه شي جـــــوړیدی وطــــــن پـه تشـه تــرانــه

مینه غواړي، کار غواړي، کالي غواړي، ډوډئ غواړي
دا ده د اولـــــــس د ارمـــــانــدونــه نشـــانــه

زراو ســل خــبرې ســر یــې یو: دا خلک کار غواړي [2]
خــو – جـــوړه لــه ســرکار شــوه د خــبرو کارخانه

څــوک چــه وي کاهــل نو دا ملت بــه هم جاهــل ګڼي
"دیـــــوانه به ده خـــــندد و ده بـــه دیـــــوانــه"

څــوچــه خـلک مست شي د وطـــن په محبت باندې
ولـــیکه شـــعرونــه بخـــــــــتانیه! مســــتانه

عــبدالله بخـــــتانی

یادونې:

(۱) – په یو ګل نه پسرلی کیږي. (پښتو متل)
(۲) – سل خبرې سر یې یو .... (پښتو متل)

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړګیه!

پورته شه زړګیه غزل وایه مستانه!
ګډا کوه! نڅا کوه! دیوانه دیوانه

دلته هوښیاري، شعور، احساس څه حاصل نه لري
ځه مستانه ګرځه په ویرانه ویرانه

دتل ژوندون دپاره شهامت او شجاعت وکړه!
دحسن په ډیوه باندې خپل ځان کړه پروانه

ژوند د حرکت او د خدمت حقیقي نوم دی
وسوزه په اور باندې د بتو بتخانه

ستا په مال دولت باندې نور ځوانان مستي کوي
پاڅه ورشه وګوره د میو میخانه

په مړو مړو کتلو کښې د غم نه بل څه نشته دی
ځه ساقي نه واخله د سرو سترګو پیمانه

مست شه په مستئ کښې په رقیب باندې حمله وکړه!
ځان ورځینې خلاص کړه د نیشې په بهانه

لاړ شه خرابات ته له رندانو سره یوځای شه
ماتې کړه پښو نه دې د طمعې زولانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځه لکه انسان غونډې له خلکو سره انس وکړه!
پرېږده چه زاهد له خلکو ناست وي بېګانه

شيخ چه د خپل ميخ د کلکولو دم دعا کوي
ته هم خپل سر کښېږده د ميخور په استانه

دنيا په حقيقت کښې آزاد ژوند ته پيدا شوېده
ژوند د انسان خوند کړي په رښتيا ازادانه

دوره د ژوندانه خو په هر قسم تيرېدونکې ده
ښه ژوندون هغه دی چه يې کړې عاقلانه

تا که په (مستئ) کښې د عزت د پاره کار کړل
اوس به درنه جوړه وه د درو دردانه

ويارمه چه ته هم د مستانو سره يار شوې
په ګډ اواز به وايو د غمونو ترانه

چل ول او غولولو ته رقيب چه سياست وايي
په خپله يې خپل ځان کړ د غنمو سياه دانه

ګفتار دې په يو رنګ (دی او) کردار دې په بل رنګ
اخر به غوبل جوړ کړي دا دوه رنګې زمانه

باور وايي ملګرو د ژوندون ښکلا خو فکر دی
راځئ چه اول ړنګه کړو د فکر جيلخانه

سيد رحمان باور رحيمي
روزګار جريده، ۳۱مه ګڼه، د ۱۳۵۰ د ثور ۲۹ مه

(c) ketabton.com: The Digital Library

آب و دانه

واوښتې (۱) پیړئ شوه رانه تیره زمانه
نښتی یم د تمې د دامونو په دانه

نه مې متې کار کړي نه مې لاس د عقل رسي
هسې رنګ افسون دی هسې شانې زولانه

ژوند راپوري خاندي زلمیتوب راته ویرونه کړي
څکم د زړګي وینې پیمانه په پیمانه

اه زما قسمته چه دا څه رنګې بلا یې ته
نه متاع د دین شوم نه د دهر فرزانه

هیخ مې حاصل نه کړو په دې ډیرو خوشامندو کښې
داغ مې د تندي شو ذهنیت غلامانه

اب مې د مخ ویوړلو یوې خیتې دپاره
اور دې په نصیب شي او په دې اب و دانه

ډیر یم غولولې دی ژوندیو زیارتونو زه
نوره مې توبه شه له خانقا او استانه

چاته عرض وکړمه او چاته ګریوان څیري کړم؟
یو مې غوښې غواړي بل هډوکي شکرانه

لاس راکړه ای پلاره د وختونو د نجات په نوم
سیند یمه اخستی توفانونو مرګانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

نـــور غـــمونـه څـه کـــړې؟ مـاســـره غـم ددې خـــبرې دی:
مـــري د ننـګ غـــيرت د جـــوشـــه ډکـــــه تـــرانه

زړه تـــه رانـــژدې شـــه چـــه د زړه پـــــه غـــوږو واورې څه
دا خـــــبرې نـــــه شــــــي په نــــاول او افـــــســانـــــه

بخــــت مې د ســــــيزلو او تنــــــدی مې د داغـــلو دی
نـــور مــــې د ځــــان نـــه کـــړه رانـــه خپل شـــو بيګانه

نـه هغه خمـــــار شـــــته نه غـــرور په سـر کښې پاته دی
نـه هـغه ســاقي شـــــــته نـه بــــاده او ميــــــــــخانه

زه او زړه ســـــره پــــاته په حــــيرانه حيرانئ کښې يو
ديـــــوانه بــــه ده خـــــــــندد و ده به ديـــــوانه

ګـــــوره ســــيندنيه! خـــــپله خــــوله درته بلا نه شي
مکــــړه دا د ژونـــــد خــــبرې هـــــسې رنـــدانه

ســــــيندنی
روزګار جريده، ۳۲مه ګڼه د ۱۳۵۰ د جوزا پنځمه

يادونه:

(۱) – په اصل کښې: راوختې

(c) ketabton.com: The Digital Library

زما ترانه

نه تیروم عمر بیهوده په زمانه
نه کومه زه د لیونو غوندې کانه

درومه نامراده ساقي وچې شونډې ښه یمه
مه ښوروه ماته کوزړۍ او پیمانه

زه چه لا د څښلو ګوټ اوبه ګړي کې نه لرم
شم په کومو سترګو به دیره په میخانه

بې د یار د وروځو له محرابه به هیڅکله
هسک سر ښکته نه کړمه په بله استانه

نن چه د هوښیارو ګریوانونه ریتې پیتې شول
پوه په دغه راز و له پخوا نه دیوانه

زه به زمانې ستا د سیلاب لوری بدل کړمه
ما ته هم پښتون وایي که ته یې زمانه

څو چه ددې خپلې پنجرې هر څه ګډ او وډ نه کړم
وبه نه خورم نوره د ژوندون آب و دانه

زه به یې د خپلو ارادو نه نظرماتی کړم
څه که اوس د چا سروته زه شوم نذرانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستا په باده مست نه یم ساقي! نه دې منت وړمه
زه یم د ازل په میو هسې مستانه

ماصیاده! ستادتګئ لومې ښې لیدلي دي
ځه! بل خوا اوار کړه د فریب دام و دانه

زه قفس د مینې که په ساز نور سوزوی نه شم
خاورې او ایرې به کړمه خپله اشیانه

نوک او ورئ به بیلې څنګه څوک د یو وجود کاندي
څومره ښه په ځای ده دا خبره امیانه[۱]

هرڅوک بدلولې په تدبیر سره تقدیر شي خپل
څوک چه وايي نه! ده یوه خوشې بهانه

زه په زړه د عمر[۲] ډیر داغونه اتشین لرم
څه به کړم خندا خماري سترګې جانانه

څنګه به د مخ رڼا په زلفو رانه پټه کړي
زه په دغه فن کښې یم استاد د پروانه

ډیره تورې ښوروا د خپلو مټو په محنت ښه ده
زار خوړلی ښه دی نه د نورو پسمانه

زه چه د خپل فکر په ازادو وزرو الوزم
ما شکولې وخته دا د تمې زولانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ما ته که "مرګ" وایې هم په نره ژبه یې و وایه
خدایږو که مې خوښ شي دا خویونه زنانه[۳]

کله څوک د دار په سر د حق ناره کولې شي
خوښ مې د منصور دغه صفت شو مردانه

زه د عشق په لاره کښې له خپله سره تیر یمه
پوچ پروا مې نشته دی په خیل او خیلخانه

تا که د خپل ملک[۴] د خزانو سحر مات کړې وای
وه به په قدم قدم کښې ګنج او خزانه

زه مجنون د قام او د وطن یم د لیلا نه یم
کړم به په جنت بدله دغه ویرانه

راشه! په خیر راغلې! ښه چه مل د لیونو شولې
دلته مونږ کښې نشته څوک د میني بېګانه

پورته شه! اوچت شه! په همت د کهکشان په لور
مه لټوه خاوره کښې د ستورو نښانه

جوړ به د اسمان سپوږمۍ امیل ورنه د غاړې کړي
څوک که ورته یوسي زما دغه ترانه

نصرالله حافظ

یادونې:
د شعر ماخذ: نصرالله حافظ، د شمشاد له هسکې څوکې، کابل، ۱۳۶۲ هـ ش، ۸۶/۹ مخونه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دې ماخذ کښې تر عنوان وروسته ليکل شوي دي: "دا شعر مې د رحمان بابا د يو مشهور شعر په اقتفا ليکلې دې چه وايي

ډير عمر مې تير کړ بيهوده په زمانه
نور دې زما سر وي او د ترکو استانه

ما يو وخت له حافظ صيب نه پوښتنه کړې وه چه ايا هغه د رحمان بابا د دې شعر پيروي کړې ده؟ هغه راته ويلي وو چه "هو! ما د مجروح صاحب او الفت صاحب د شعرونو د اوريدو نه وروسته په دې لړ کښې شعر ليکلې او هغه وخت ما دغه شعر د " زيري" جريدې ته ورکړ او هلته چاپ شو. او د" شمساد له هسکې څوکې" په مجموعه کښې هم شته"

کله چې ما د زيري د ۱۳۵۱ هـ ش کال د کليکسيون د ميزان د ۲۶ مې نيتې په ۳۱ مه ګڼه کښې دغه قصيده ومونده نو دواړه مې سره پرتله کړه او دا توپيرونه پکښې څرګند شو.

(۱) دې بيت پسې په زيري کښې دا بيت هم شته

خدايږو که به رپ قدرې له ځايه څخه ووهي
دا مړ اس کـه ووهـې هـر څـو پـه تـازيـانـه

(۲) په زيري کښې: د هجر

(۳) په زيري کښې: طفلانه

(۴) په زيري کښې: (دخپل ملک) پرځای (دوطن) او په دوهمه مصرع کښې د (وه به په قدم قدم.....) پر ځای (اوس به د قدم قدم.....)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جېلخانې خوب

خوب وینم عالمه! که یې څوک راکړي مانه[۱]
پروت یم سر مې ایښې د خپل یار په زنګانه

خوب وینم چه پورته په هوا لکه د باز شومه
کښېناستم په بام د محمود سترګې د ایاز شومه
پورته د خاموش زړګي نه خوږ د مینې ساز شومه
خرڅه مې په حورو کړه د ډمو زمانه

خوب وینم چه ناست یم د جیندي[۲] په یخه غاړه
شاه مې سویلو کښې لکه سره شمعه ولاړه
سرې شونډې موسکۍ شوه ماتی[۳] وې چه ژاړه ژاړه!
څکه دې د زړه وینې دا شراب دي مستانه

خوب وینم چه باغ دی د ګلونو او ماښام دی
سرې سترګې ساقي د ساقي سرو ګوتو کښې جام دی
لاس په سیتار پروت لېونی مست لکه خیام دی
اړۍ[۴] پرې نرۍ نرۍ د مینې افسانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوب وینم چه سپینه سپوږمۍ پاس په خندا راغلله
ماله محبوبا په شرم شرم تر خوا راغلله
شونډو کښې شراب او په کوکۍ کښې قضا راغلله
سور خمار یې راکړ پیمانه په پیمانه

خوب وینم چه پټ شوم په نسیم کښې بهر لاړمه
خوا له دجانان لکه د مینې نظر لاړمه
سترګو د دلدار له لکه خوب د سحر[۵] لاړمه
یو شرنګ کښې مې لوټ کړه د غمونو خزانه

خوب وینم چه زه لکه لولکه په سیل ووتم
پورته د نرګس نه شوم په خوا د رامبیل ووتم
تاو د سپینې غاړې د لیلا په امیل ووتم
پټ مې ورته ووې سلامونه جانانه

خوب وینم چه پورته لکه چیغه د منصور شومه
یا یو موټې خاوره وم یا لوی دریاب د نور شومه
خو بانګ د سحر وشو زه را ویښ شوم کړ و کور شومه
خوب یوړل خوبونه را ژوندئ شوه زمانه
وې: پریوزه لېونیه! تېروه دې جېلخانه! [۶]

عبدالغني خان
حیدراباد جیل – ۱۹۴۸ م

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادونې:

(۱) مانه – مانا، معنا، معنی – زما په ماخذ کښې معنی
(۲) جیندي – د هشنغر د مینځ هغه سیند دی چه ددې علاقې اته واړه کلي یې په غاړه پراته دي.
(۳) تی – ته یې.
(۴) اړئ – اړوي.
(۵) زما په ماخذ کښې صحرا
(۶) د شعر ماخذ د غني خان کلیات، کابل، ۱۳۶۴ هـ ش، ۱۹۸۵ م – ۴۷۳ م مخ

دا شعر د «ادبي سوغات» د مشاعرې نه د مخه ویل شوی دی په وزن او قافیه کښې د رحمان بابا د شعر پیروي پکښې شوې ده، مګر په لږ توپیر. داسې چه د رحمان بابا شعر د غزل په فورم کښې دی او د غني خان شعر چهاربیته ده. په پیرویو، اقتفاګانو او مشاعرو کښې دا کار جایز دود دی، نو ځکه مونږ دلته را واخیست.

دا چهاربیته د لرې او برې پښتونخوا په خپرونو کښې بیا بیا خپره شوې او سندرغاړو هم بیا بیا اورولې ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

غـــــزل

هــر څـــو کـــه مـــې وازمـــايـــي دا ســـتا پـه يارانه
اف د شـــکايت بـــــه مــــې وانــــــه وري زمانه

زه دا ســـتا د مســـتو ســـترګو هغه خـــمار نه يمه
کـــوم چـې يـــې چـــاره کـــولـــى نـــه شـي پيمانه

په ښـــپو کښې مې پـــرتې دا ســـتا د ميـنې زولنې دي
دا چـــه لـــېونـــى يـــم نـــه يـــم ســـر پـــه ويـــرانه

څـــوک چـــه خپل ټول ژوند يوې شـــېبې رڼا ته بخښي
زه يـــم ســـتا د مـــخ شمعې ته هـــغه پـــروانه

حـــور، غـــلـــمان او واړه جـــنتونه دې د شـــيخ وي
زمـــا دې يـــو پـــوزى ځـــاى ســـتا پـــه ښکلې استانه

دا چـــه مـــې ښـــکلا ســـره کلام دى پېيل شـــوى
دى ســـتا د جـــمال تفســـير مې هـــره تـــرانه

ورکـــړه چـــه کمـــين د زړه دردونـــه پرې تسـکين کړي
خـــپل د لاس دســـمال ورتـــه د مـــينې نشـــانه

برکت الله کمين

دښاغلي برکت الله کمين د شعرونو له خطي مجموعې څخه، په مننه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سرمحقق خدمتګار
له خوا
چاپ ته تيار متنونه

۱ -د باچا خان ليکونه -دوهم ټوک
۲ -تازه ګلونه -د ۱۱۲ اوسنيو شاعرانو د ۴۸۴ شعرونو انتخابي مجموعه
۳ -ديوان قاسم قاسمي چهارباغي (په فارسي ژبه)
۴ -د نعيم جان سندرې
۵ -د بياض ديوان
۶ -د احمدګل شاعري
۷ -د ورو لوبې -د بينا صاحب ليکنه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د رحمان بابا د شعر په اقتفاکې

غزل

آ چې خرخول یې شورنخود او ګندنه
اوس یې د وطن په سر اخیستې بیانه

لا خو مات بنګړي دې د روسیې په غېږ کې وینمه
ولې دې بدله دومره ژر کړه یارانه؟

څنګه په هغې ژبې خبرې د حیا وکړو
نشته چې توپیر پکې د نر او زنانه

غوارم دانه دار سړي له تا ځنې وطن لره
نه غوارم کندهاره! ستا اناري بېدانه

ولې راته خپل وطن پردي پردې ښکارېږي نن
زه شوم بېګانه او که دا خلک بېګانه

مونږ خو د منو غله هم په توره شپه کې پېژنو
یار خو لا په بده وهي غټه هندوانه

مونږ خو تري امید د لوړ پرواز او ترقۍ کاوه
خو! دي زړې ابۍ مو په باز څه وکړه کانه

ته هم څه صحرا ته لېونیه د حفیظ په شان
غواړې که عفت دې د شلېدلي ګریوانه

ح.ن پیرزاده
سویډن - ستوکهولم، اګست ۲۰۰۴

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library